

Laat hen taart eten!

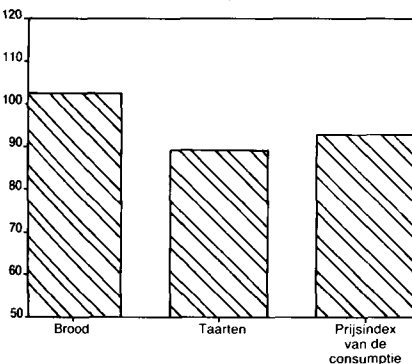
De druk om iets te veranderen in het Belgische systeem van prijsreglementering is sterk toegenomen gedurende de laatste jaren. De vorige regering zette een eerste stap in de goede richting. De procedure die de ondernemers moeten volgen bij prijsverhogingen werd vereenvoudigd. Toch blijft het stelsel stroef werken.

Er zijn weinig redelijke mensen die nu nog durven beweren dat het systeem de inflatie in België drukt. Er zijn er echter nog velen die geloven dat prijsreglementering er toch kan voor zorgen dat de prijzen van 'belangrijke' produkten door controle laag worden gehouden. Neem brood, bij voorbeeld. De broodprijs is één van de strengst gecontroleerde prijzen in België. Deze controle werd ingegeven door een grote sociale bekommernis om brood goedkoop te houden voor de armen.

Heeft de prijscontrole bij het brood dit sociale doel bereikt? De onderstaande figuur geeft een begin van antwoord. We laten hier de ontwikkeling zien van de prijs van brood samen met de prijs van andere bakkerijprodukten (taarten en gebakjes), waarvoor geen prijscontrole bestaat. Men zou verwachten dat ten gevolge van de prijscontrole de broodprijs minder snel stijgt dan de prijs van taart en gebak. Het tegendeel is waar. Gedurende de periode 1975 - 1984 steeg de prijs van brood met 102,4%, terwijl de prijs van de vrij geprijsde gebakjes (van die zelfde bakkers) slechts met 89% toenam. De prijsindex van de consumptie steeg met 93%.

Dit merkwaardige fenomeen moet worden verklaard. Hoe komt het dat de

Figuur. Procentuele stijging van de prijs van brood en taart, en van de prijsindex van de consumptie, 1975 - 1984

Bron: Nationaal Instituut voor de Statistiek, *Sociale statistieken*, 1981, nr. 2 en 1985, nr. 2.

P. de Grauwe

strengst gecontroleerde prijs in de bakkerijsector sneller stijgt dan de prijs van de produkten waarvoor geen strenge prijsregels bestaan? Er zijn volgens mij twee mogelijke antwoorden. Ten eerste is het mogelijk dat door de daling van het reële beschikbare inkomen van de mensen de vraag naar 'luxe' produkten zoals taarten is gedaald, of tenminste in belang is verminderd. Aangezien brood een produkt is met een lage inkomenselasticiteit laat de daling van het reële beschikbare inkomen zich hier niet zo sterk voelen. Dit verschil in inkomenselasticiteit van de twee produkten zou dan kunnen verklaren waarom de prijs van brood, in deze moeilijke tijden, toch sneller stijgt dan de prijs van taart.

Deze verklaring voldoet niet helemaal. Immers, de broodprijzen stegen het snelst in de periode 1975 - 1981, toen er nog geen sprake was van reële inkomensdaling. Sinds 1982, toen het beleid van loonmatiging begon, stegen brood- en taartprijzen in ongeveer hetzelfde ritme. Een meer bevredigende verklaring moet worden gezocht in de politieke economie van de prijsbeheersing. Door de prijs van brood aan een speciale controle te onderwerpen geeft de overheid aan de bakkers een signaal om zich georganiseerd 'in de politiek te begeven'. Immers, voor de bakkers komt het er nu op aan de overheid ervan te overtuigen dat de broodprijs te laag is. Ze zullen dus collectief optreden en samen regelmatig dossiers indienen die dit moeten aantonen. Als handig hulpmiddeltje in dergelijke dossiers wordt de kostenstructuur van de minst efficiënte bakkers gekozen, en wordt geargumenteed

dat het niet inwilligen van een prijsverhoging dramatische effecten zal hebben op de werkgelegenheid. Dit argument is voldoende om ook de vakbonden voor de kar te spannen. De overheid bezwijkt voor deze druk, en laat hogere prijzen toe. Deze worden door de beroepsfederatie dan effectief als minimumprijzen beschouwd. Het gevolg van dit politieke spel is dat de concurrentie op de broodmarkt wordt uitgehouden. Op termijn stijgen de broodprijzen sneller en is de consument voor wie de prijscontrole in feite bedoeld was de dupe.

Het voorbeeld van de taarten illustreert het andere, positieve, luik van het verhaal: door de afwezigheid van prijsreglementering op deze markt, speelt de concurrentie er nog een zekere rol. De bakkers kunnen er immers niet collectief op dezelfde dag de prijs van hun rijstaartjes, éclairs en andere lekkernijen verhogen. Dus de bakkers zullen er gedwongen worden om de prijs van deze produkten in toom te houden om niet te veel klanten te verliezen.

Toen de bevolking van Parijs op straat kwam om haar ongenoegen te uiten over de heersende hongersnood stelde Marie-Antoinette voor dat, bij gebrek aan brood, het gepeupel dan maar taart moest eten. Dank zij de prijsreglementering zou het wel eens kunnen dat ook de leiders van dit land als oplossing voor de hoge broodprijzen zullen kunnen verklaren: „Laat hen taart eten”.

P. de Grauwe